

desalniettemin

Inge Schelstraete

Drie schedels ver van huis

© rr

Je zou verwachten dat duizend alarmbellen afgingen bij het veilinghuis Vanderkindere in Ukkel over lot 405 uit zijn veiling van 14 december: drie menselijke schedels uit Afrika. Dat er, toen werd besloten om ze toch te verkopen, iemand zou zeggen: 'Omschrijf dit vooral niet als "schedel van een Bangala-kannibaal". En zet er van die andere schedel niet bij "verzameld uit de dodenboom van het dorp Bombia", want mensen weten dat dit betekent "gestolen uit wat in dat dorp het kerkhof was".'

Maar nee hoor: het stond er allemaal. De schedels komen uit de collectie van Louis Laurent, een arts uit Namen die tussen 1892 en 1895 onze brutale militaire expedities in Congo Vrijstaat begeleidde – toen Congo al niet meer het privébezit van Leopold II was, dus.

Zeven wetenschappelijke instellingen werken op dit moment voor de regering aan een inventaris en een ethische richtlijn. De Congolese regering werkt aan een aanvraagprocedure. Allebei hebben ze musea in het achterhoofd, en

onderzoeksinstellingen: niemand weet hoeveel menselijke resten er in privécollecties zitten. Ze belanden in elk geval zelden op een veiling.

'Ach, we verkopen zoveel dingen'

Een journalist van *Paris Match* belde dan ook naar het veilinghuis met de vraag of die verkoop niet érg delicaat was. 'Ach, we verkopen zoveel dingen', kreeg hij te horen. Het duurde nog een dag voor het veilinghuis het lot terugtrok met uitgebreide excuses en de belofte om de schedels zelf te kopen en terug te bezorgen aan Congo: hoe en aan wie, dat moet dus nog blijken.

Het doet je toch weer besluiten dat 'woke waanzin', zoals het in bepaalde kringen heet, broodnodig is. Als Belgen op school hadden geleerd over het geweld in de jaren 1890, waren er misschien wél alarmbellen afgegaan.

Maar stel u gewoon voor dat u op de site van een Zuid-Afrikaans veilinghuis ziet opduiken: 'Verzameld in Passendale, 1917: schedel van een Germaanse koppensneller.' (De naam 'Bangala' slaat op een waaier aan volkeren die wonen van de Centraal-Afrikaanse Republiek tot Oeganda en Congo-Kinshasa. En dat de onfortuinlijke Afrikaan een kannibaal was, is twijfelachtig). Wie zich niet kan voorstellen hoe pijnlijk dat zou zijn, zal alles wel te woke vinden.

'Oh boy ... Wat een zuur 25 jaar Canvas-feest zo plots ...'

Televisiemaker **Nic Balthazar** is 'shell-shocked' als hij hoort wie er bij Een en Canvas koudweg aan de deur is gezet. (Facebook)

© fv

De kattenbelletjes van Hotel Métropole

NAZIROOFKUNST In oktober 1940 nam Hermann Göring een paar dagjes vrij van het front om naar Brussel te komen. In Hotel Métropole kocht hij 9 schilderijen. We vonden er in Nederland en Duitsland 5 van terug.

Hermann Göring, een stevige tweede in de nazihiërarchie en zelfverklaard renaissanceman, liet er na de bezetting van de Lage Landen geen gras over groeien om zijn kunstcollectie uit te breiden. In juni 1940 stond hij in Amsterdam al op de pui van Galerie Goudstikker. Hij was in gezelschap van zijn kunstinkoper Walter Andreas Hofer. Zag je Hofer, verklaarden getuigen later, dan wist je dat Göring niet zoveel later zijn opwachting zou maken. In september 1940 liet Göring zijn oog al vallen op een grote Belgische verzameling.

Hoe wist Göring waar er ergens koopjes waren? Hij kende de plaatselijke kunstmarkt toch helemaal niet? Daarvoor stelde hij zijn kompas af op Hofer. Die had in de jaren 20 enkele jaren in Den Haag gewoond en had er de Galerie Bachstitz geleid. Vermoedelijk kwam hij langs die weg in contact met een andere Duitser die zich in Nederland gevestigd had: Walter Paech. Die had uitstekende introducties op de Belgische markt. Hij kocht op veilingen in het Paleis voor Schone Kunsten en kende de galeries die ertoe deden.

Dat bleek toen ik in het archief van Den Haag het dossier van Paech doornam. Bladerend tussen

uitgetikte verslagen en verhoren, stootte ik plots op enkele kleine handgeschreven blaadjes. Die waren, te oordelen aan de scheve scheurranden, blijkbaar met haast uit een zakboekje getrokken. Er stonden namen van Brusselse kunsthandelaars op gekribbeld. Kon ik daar iets mee? In het dossier zaten verder losse kattenbelletjes op briefpapier van Hotel Métropole in Brussel. Wat hadden die te betekenen?

Het antwoord op mijn vraag vond ik drie jaar later in het Rijksarchief in Brussel. Daar vond ik in een dossier zwarte facsimileblaadjes in spiegelschrift. In de toiletten kon ik in de spiegel het briefhoofd ontcijferen: Hotel Métropole. Ik vond er nog meer van die zakboekblaadjes en kattenbelletjes op brief-

papier – sommige ervan herkende ik van in Den Haag. Maar waar gingen ze in godsnaam over?

Een eerste aanwijzing vond ik in een naoorlogs rapport van de Amerikaanse luitenant Theodore Rousseau. Hij was een van de prominente Monuments Men die in het overwonnen Duitsland geroofde kunst gingen opsporen. In september 1945 leverde hij al een rapport van 176 pagina's af over de kunstcollectie van Göring. Per land overliep hij de personen die daarbij betrokken waren. Zijn korte profielschets van Walter Paech vermeldde dat de schilderijen die via Paech in België waren gekocht 'allemaal aan Göring aangeboden werden in Hotel Métropole'. Zozo, vandaar dat briefpapier.

Hachje redden

Een volgende aanwijzing vond ik in een verklaring van Walter Andreas Hofer. Die had na de oorlog beslist om zijn hachje te redden en was een en al inschikkelijkheid om te vertellen waar de stukken uit Görings collectie vandaan kwam. Toen hij eind 1946 in München ondervraagd werd door een Belgische Monuments Man gaf hij meer uitleg over *De graflegging van Christus* van Colijn de Coter, een van de

Göring was een nieuwsgezinde en ontrouwe verzamelaar: als hij uitgekeken was op kunstwerken, deed hij die zonder veel hartzeer van de hand

De graflegging van Christus van Colijn de Coter.

© Peter Cox/Bonnefanten